

25. godišnjica katastrofe dubrovačkog parobroda „Daksa“

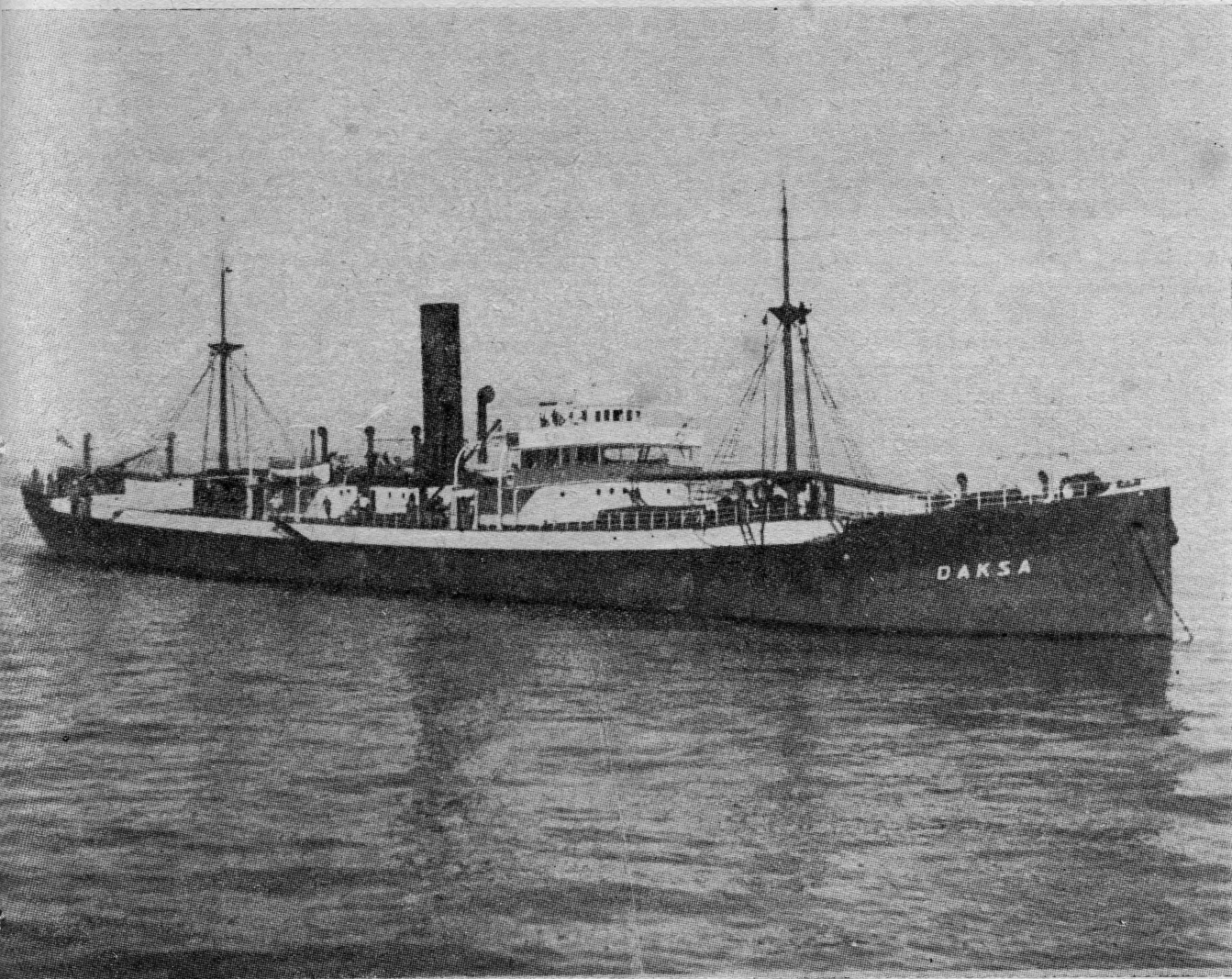
Kap. Mladen Poljanić

Pred 25 godina dubrovačko je pomorstvo pretrpjelo jednu od najtežih nesreća u svojoj povijesti. 26. siječnja 1930. godine potonuo je u Atlanskom oceanu sa cijelom posadom od 38 ljudi parobrod »Daksa«. Zadnji uzrok propasti »Dakse« ostao nam je nepoznat, i o tome možemo samo nagađati. Jedini očevidac katastrofe »Dakse« bio je razbješnjeli Ocean, koji je bio i uzročnik njene propasti.

Parobrod »Daksa« bio je sagrađen na brodogradilištu Shields-u u Engleskoj 1911. godine, za račun Dubrovačke plovidbe. Svoje ime dobio je po lijepom otočiću na ulasku u Grušku luku. »Daksa« je bio teretni parobrod, za to doba moderne konstrukcije, nosivosti 7.475 tona i strojem od 2.400 KS, koji je brodu davao brzinu od 10 čvorova. Brodom je zapovijedao Vlaho Baletin, kapetan duge plovidbe iz Dubrovnika, koji je u pomorskim krugovima slovio kao veoma sposoban pomorac. Posada se je »Dakse« sastojala od zapovjednika, 7 časnika i 30 ostalih članova posade palube i stroja.

Dne 10. siječnja 1930. godine »Daksa« je pristala u Gružu, gdje je ukrcala uglj za svoje potrebe i istog dana je krenula za La Goulette u Sjevernoj Africi. U La Goulette »Daksa« je ukrcala puni teret željezne rudače i 19. siječnja otputovala je za Rotterdam. Po odlasku iz luke, plovidba je tekla normalno i brod je mirno plovio prema Gibraltar. Nitko na brodu nije mogao ni slutiti da se brod žurno bliži, umjesto sigurnoj luci, svom kobnom svršetku u ledenom zagrljaju ciklonskih valova burnog Oceana.

Tih su dana radiostanice zapadne Europe javljale u svojim redovitim vremenskim izvještajima za pomorce da predstoje olujni vjetrovi iz jugozapada. Kao i drugi brodovi, koji su se nalazili u tim vodama i »Daksa« je primala izvještaje. Već po odlasku iz La Goulette, brod je bio potpuno pripremljen za plovidbu po sjevernom Atlantiku u zimskim mjesecima, te nije bilo bojazni, da ga oluja zateče nepripremljenog. Iskusnom zapovjedniku »Dakse«, časnicima i posadi to nije bilo ništa novo. Cijela posada, a oso-

bito njeni stariji članovi bili su vrijedni i odvažni pomorci, koji su prošli na raznim brodovima sva mora i mnogo puta prebrodili i najteže oluje. A »Daksa« je bio dobar brod sa priličnom brzinom. Teret u njemu bio je ravnomjerno raspoređen, grotla su bila čvrsto zatvorena sa po tri voštana platna, preko kojih je bila postavljena mreža od debelog konopa i sve je bilo zabrtvljeno sa klinovima. Sve ostalo potrebno bilo je učinjeno za susret sa olujom.

Malo nakon izlaska iz Gibraltara »Daksa« je naišla na jaki vjetar sa morem iz jugozapada. Svakim satom vjetar je bivao sve jači i valovi su postajali sve veći.

Nakrcana teškom željeznom rudačom, »Daksa« je počela sve jače posrtati i valjati. Snažni valovi udarali su u lijevi krmeni bok broda i upadali u krmeni i pramčani zdenac. »Daksa« je međutim i dalje sigurno plovila u kursu prema Biskajskom zaljevu.

Siječnja 24. barometar je počeo osjetljivo padati. Vjetar je naglo jačao. Valovi su se dizali poput brijeгова i lomili o čelični trup »Dakse«, i sve češće se prolijevali preko čitave palube. Skladište br. 1 i br. 4 bila su skoro stalno pod morem.

U subotu 25. siječnja oluja je bila na vrhuncu. Orkanski vjetar nosio je sobom valove, koji su se poput brda rušili na »Daksu«. Tokom dana situacija se je pogoršala, jer je vjetar počeo mjenjati pravac, te je pred noć bijesnio svom žestinom iz sjeverozapada. Ciklonsko ukrižano more teško je ometalo i onako već otežanu plovidbu »Dakse«.

Oluja je nastavila bjesniti i u nedjelju. Ogromni valovi iz raznih smjerova razularenom snagom udarali su o »Daksu«. Brod je često bio pod morem. Drhtajući cijelim svojim trupom, na kratko vrijeme uspio bi se osloboditi tog smrtnog zagrljaja, da bi ponovo zaronio pod zelena brda razbješnelog Oceana. Situacija broda postajala je sve kritičnija, dok oko 13 sati jedan se golemi val sruši u pramčani zdenac, razvali pokrov i provali u skladište. »Daksa« se počme naglo nagibat u pramac. U toj veoma teškoj situaciji sa »Dakse« je upućen prvi zov za pomoć, kojeg je primilo više brodova. Među njima je bio i dubrovački parobrod »Ivo Račić«, koji je primio vijest sa »Dakse« o lomu pokrova skladišta br. 1.

Uspjevši okrenuti brodom niz vjetar, »Daksa« je donekle oslobodila pramac od nasrtaja valova. Uz nadčovječanske napore posade uspjele se zatvoriti prolomljeni pokrov skladišta. Sisaljke su počele izbacivati vodu iz broda. Položaj više nije bio bezizlazan i postojala je opravdana nada, da će se moći nastaviti sa plovidbom, te ako se ukaže potreba, skrenuti u zaljev Vigo, koji je bio udaljen oko 10 milja. Stoga je »Daksa« uputila radiogram svim brodovima, da se opoziva SOS, jer je pogibelj minula. I ovaj radiogram je primio »Ivo Račić«.

Ciklon je međutim nastavio i dalje bijesniti svom žestinom. Ogromni valovi, prekriveni bijelom pjenom, bili su dostigli fenomenalne raz-

mjere. Gonjeni urağanskim vjetrom, njihova rušilačka moć bila je strahovita.

Nmogo brodova, koji su se našli u ovoj oluji, također su bili u teškom položaju. Nekima je more pričinilo velika pustošenja na palubi i nadgrađnji. Tražili su pomoć brodovi »Arimade Coast«, »Barcelona«, »Cangelli«, »Eles«, »Everleigh«, »Livorno«, »Orangemor« i drugi, te i naš »Ivo Račić«.

»Daksa« je nastavila svoju plovidbu sa smanjenom brzinom. Valovi su se i dalje rušili na palubu broda, ali »Daksa« je još uvijek odoljevala toj neravnoj borbi.

U 17 sati i 27 minuta toga dana, Lisabonska je radiostanica javila svim brodovima, da parobrod »Daksa« ponovno zove pomoć. To je bio zadnji glas sa »Dakse«, na koju je odmah nakon toga pao vječni muk.

Kako je došlo do tako nagle katastrofe »Dakse«? Da li su valovi ponovno razbili pokrove njenih skladišta ili ju je ciklon bacio na stijene španjolske obale, gdje se je sve završilo za par minuta? Je li se paluba na nekom mjestu provalila pod teretom golemih valova ili se je brod odjednom prelomio? To nam je ostalo nepoznato i o tome samo možemo nađati. Jedini očevidac katastrofe »Dakse« bio je razbješneli Ocean, koji je bio i uzročnik njene propasti.

Sa sigurnošću jedno ipak možemo reći: Posada »Dakse«, koja se je sastojala od sinova Dubrovnika i vrijednih pomoraca iz raznih mjesta Dalmacije, u jezovitoj i neravnoj borbi sa silom Oceana, da spasi povjereni brod, hrabrošću njih dostojnom, izvršila je do kraja svoju tešku dužnost, zapečativši je svojim životima.

Podaci za ovaj članak dobiveni su iz arhiva Pomorskog muzeja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku.

Cap Finisterre

In memoriam posadi »Daksa«

»Finisterre« kobni, ti grobnico plava pomoraca mnogih od davnoga doba,
Tu je brod do broda, grob je tu do groba,
tu posada »Dakse« premorena spava.

Dubina ta grozna, nepoznata, tajna,
ljubomorno skriva stradanja i nade:
»A da znade pusta sve suze i jade! —
»Strašna si i tajna bol si ti beskrajna!«

Vjek težeći meti, mornar svjetom plovi
pun zanosa, nađe, prkoseći smrti,
»To junaštvo vaše, ko je imogo strti!?!«.

Dan ta' kobni dodje! U bjesu valova
Nestade za časak, mnogo nada, snova...
»Dubrovnik se cjeli velom tuđe ovi!«.

Dubrovnik

Niko Kučar